

Klepczarek, Wiesław

Osiągnięcia gospodarcze Raciaża

Notatki Płockie 21/1-84, 35-41

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

madzenie sprzętu muzycznego, fotograficznego, audiowizualnego, umeblowania, starania o środki finansowe, o instruktorów. Bardzo dotkliwie daje się odczuć brak pomieszczeń na kawiarnię młodzieżową, niemniej w tych warunkach, jakie są, pracują zespoły i kółka zainteresowań: ognisko muzyczne, zespół wokально-muzyczny, zespół fotograficzny, teatrzyk kukielkowy, teatr małych form, studium kultury TWP, zespół taneczny, sala gier głośnych oraz organizacje społeczne — Związek Emerytów i Rencistów, Liga Kobiet.

MiGOK organizuje eliminacje gminne konkursów, np. recytatorskiego, olimpiady wiedzy społeczno-politycznej i turniejów, np. turnieju warcabowo-szachowego. MiGOK prowadzi na szeroką skalę pracę oświatową, np. w roku 1974 odbyło się 80 prelekcji, spotkań, odczytów z różnych dziedzin wiedzy: medycyny, plastyki, literatury, psychologii i polityki.

Wyświetlane są filmy oświatowe, organizowane wystawy malarskie, rzeźby ludowej. W dniach 1—19 maja 1974 r. zorganizowano wystawę poświęconą Mikołajowi Kopernikowi ze zbiorów Muzeum w Toruniu i przy współpracy Muzeum Etnograficznego w Sierpcu. Nawiązano współpracę z Teatrem Ziemi Mazowieckiej i Estradą Warszawską, które dają sztuki i programy rozrywkowe dla mieszkańców naszego miasta. MiGOK prowadzi pracę z dziećmi, np. zajęcia plastyczne, lekcje biblioteczne, wyświetlanie bajek itp.

Aby sprostać założeniom, jakie stoją przed MiGOK i scentralizować działalność wszystkich placówek kulturalno-oświatowych, obecny budynek zostanie rozbudowany i zmodernizowany kosztem 10 milionów złotych. Rozpoczęcie budowy przewiduje się w roku 1976.

Kino „Zorza”

Ważny wkład w upowszechnienie kultury w naszym mieście w 30-leciu PRL wniosło kino „Zorza”. Jako stała placówka zostało ono otwarte 1 kwietnia 1951 r. i nosiło nazwę „Świt”. Do tej pory mieszkańcy miasta korzy-

stali z usług kina objazdowego z Warszawy, które wyświetlało filmy dwa razy w tygodniu.

Nowo powstałe kino cieszyło się dużym powodzeniem, frekwencja była bardzo wysoka, chociaż warunki odbioru filmu były raczej skromne. W tym okresie załoga kina pracowała nie tylko na miejscu, lecz również wozem konnym dojeżdżała z filmami do pobliskich wiosek: Żukowa, Kondrajca i Kraszewa.

Dnia 31 grudnia 1955 r. obiekt kinowy objęty został kapitalnym remontem, który trwał do dnia 14 kwietnia 1957 r. Jednak praca kina nie została przerwana. W tym czasie były wyświetlane filmy na świeżym powietrzu i w okolicznych wioskach.

Po remoncie warunki pracy i odbioru wyraźnie się zmieniły. Poprawiła się projekcja filmu. Od tego momentu kino przyjęło nazwę „Zorza”. Postęp techniczny oraz większe wymagania widzów skłoniły kierownictwo kina do przeprowadzenia dalszych innowacji. W 1959 r. nastąpił drugi kapitalny remont. Tym razem chodziło o doprowadzenie kina do bardziej nowoczesnego i estetycznego wyglądu.

Wyremontowane kino przeklasyfikowano z kategorii III do kategorii II. Dawało to okazję zobaczenia filmów nowszych i ciekawszych oraz szerokoekranowych, w wyniku czego frekwencja wyraźnie się podniosła. Z chwilą, gdy telewizja zaczęła zyskiwać coraz większą popularność, frekwencja w kinie zaczęła obniżać się. W ostatnich trzech latach frekwencja w kinie ustabilizowała się. W roku 1972 na wyświetlonych seansach było 28.907 widzów, w 1973 r. — 26.402 widzów, a w 1974 filmy obejrzało 29.030 osób.

Tę zasłużoną placówkę kulturalną prowadzi od wielu lat kierownik Roman Lakowski, wkładając w swoją pracę wiele trudu i poświęcenia.

Z przedstawionych tu faktów wynika, że okres minionego 30-lecia tętnił twórczą pracą nad budowaniem socjalistycznej oświaty i kultury w naszym mieście. Dotychczasowe osiągnięcia leżą u podstaw nowych zamierzeń i dokonań, jakie czekają nas w najbliższej przyszłości.

WIESŁAW KLEPCZAREK

Osiągnięcia gospodarcze Raciąża

ROLNICTWO I HODOWLA

Miasto i gmina jest jednostką o strukturze rolniczej, co sugeruje wskaźnik ludności utrzymującej się z rolnictwo — 58,4%. W samym Raciążu znaczna część ludności pracuje również w rolnictwie lub z rolnictwa się utrzymuje (około 35%).

Struktura użytkowania ziemi wygląda w mieście i gminie następująco:

Powierzchnia ogólna	— 17 965 ha	
użytki rolne	— 13 698 „	czyli 76,3%
(w tym		
użytki zielone)	— 3 464 „	19,3%
las	— 2 993 „	16,7%
nieużytki	— 1 274 „	8,0%

Rolnictwo

Wobec braku w gminie ważnych surowców mineralnych i w związku z tym braku

przemysłu, głównym działem gospodarki jest rolnictwo. Obszary wykorzystane rolniczo (użytki rolne) obejmują 13 698 ha czyli aż 76,2% ogólnej powierzchni, w tym użytki zielone 3 464 czyli około 19,3%. Tak wysoki udział upoważnia miasto i gminę Raciąż do szczególnego zwrócenia uwagi na produkcję rolniczą, tym bardziej że miasto i gmina jest pod względem obszaru jedną z większych w województwie. Warunki naturalno-glebowe obszaru są jednak stosunkowo słabe. Głównymi typami gleb są bielice i mady, a w obszarach podmokłych (głównie w dolinie Raciążnicy) bagienne o podłożu torfowym. Biorąc pod uwagę strukturę bonitacyjną sytuacja wygląda jak niżej:

gleb klasy III jest	--	73 ha	--	0,5%
" " IV "	--	4 638 ha	--	33,9%
" " V "	--	5 836 ha	--	42,9%
" " VI "	--	3 151 ha	--	22,7%
Razem: -- 13 698 ha -- 100,0%				

Jak z zestawienia wynika, gleb słabych i bardzo słabych (5 i 6 klasa) jest 8 987 ha czyli 65,6%. Dlatego osiągnięcie wysokiego poziomu gospodarki rolnej wymaga szczególnie wysokiej kultury gospodarowania, dużych nakładów pracy i środków i stąd nie przez wszystkich gospodarzy jest osiągnięte.

Zużycie nawozów sztucznych jest tu o wiele mniejsze niż w Polsce — (201,7 kg/1 ha).

Gminy	NPK	Wapniowe
	1973/1974	1973/1974
	składniku użytków rolnych w kg/1 ha w czystym	
Gozdowo	174	82,4
Mochowo	162	89,8
Raciąż	151	77,3
Rościszewo	134	61,3
Siemiątkowo	146	17,1
Sierpc	150	65,5
Szczutowo	146	75,7
Zawidz	185	50,7

Uprawa roślin

Słabe gleby, niska kultura gospodarowania (co zostanie udowodnione nieco później) i tradycyjne przyzwyczajenie do uprawiania roślin mało ekonomicznych jest powodem bardzo niekorzystnej struktury zasiewów.

Powyższe zestawienie wyraźnie sugeruje typ gospodarki żytnio-ziemniaczanej miasta i gminy, które to uprawy zajmowały 6 560 ha w 1973 r. a 6,739 ha w 1974 r., co stanowiło 67,7% powierzchni zagospodarowanej w latach 1972/73, a w następnym roku gospodarczym ten udział jeszcze wzrósł. Cechą ujemną jest fakt, iż powierzchnia tych upraw jeszcze bar-

U P R A W Y	L A T A	
	1972/1973	1973/1974
	w ha	
żyto	4 430	4 519
ziemniaki	2 130	2 220
pszenica	490	593
jęczmień	730	851
rzepak	130	170
burak cukrowy	620	690
owies	990	798
pozostałe uprawy	261	250
	9 680	10 091

dziej wzrasta, a bardzo powolny wzrost powierzchni innych upraw odbywa się kosztem spadku obszaru zajętego pod owoce. Niecały obszar użytków rolnych został też wykorzystany (a wynosi on 10 234 ha), co jest dowodem na to, iż sporo ziemi ornej leży odłogiem — 554 ha w 1973 r., co szczególnie źle świadczyło o rolnikach miasta i gminy.

Uprawy ekonomiczne i bardzo wydajne uprawiane są tylko przez nielicznych, bardzo dobrze gospodarujących rolników, którzy, mimo że ich gospodarstwa nie mają gleb lepszych, osiągają szczególnie wysokie plony, co jest dowodem, że nawet na ziemiach naszej gminy (stosunkowo słabych) można dzięki właściwej umiejętności gospodarowania i wysokiej kulturze rolnej osiągnąć przyzwoity poziom plonów, jak np. następujący rolnicy:

- Kisielewski Jerzy — Raciąż — 50 q/ jęczmienia,
- Bańka Władysław — Żukowo Strusie — 48 q/ ha jęczmienia i 45 q pszenicy,
- Charzyński Kazimierz — Kocięcín — 45 q/ha pszenicy,
- Cybulski Feliks — Raciąż — 50 q/ha pszenicy,
- Nowaczewski Zygmunt — Żukowo Strusie — 49 q/ha pszenicy.

Rolnicy ci osiągnęli w swoich gospodarstwach plony przekraczające średnie plony państw o szczególnie wysokim poziomie rolnictwa jak: Holandia, Dania, RFN, Francja, Belgia itd. Plony te świadczą o opłacalności upraw tych roślin na terenie miasta i gminy.

HODOWLA

Ten kierunek rolnictwa stoi w mieście i gminie na wyższym poziomie. Głównymi zwierzętami hodowlanymi są trzoda chlewna i bydło, którego to pogłowie w ostatnich latach wzrasta w związku z wybudowaną proszkownią mleka w Raciążu — naturalnym miejscem zbytu mleka, natomiast hodowla owiec jest mało popularna. Nazbyt popularna jest hodowla koni.

Pogłowie zwierząt kształtowało się w czerwcu 1974 r. następująco:

bydło	8 568 sztuk
(w tym krów	4 633 sztuk)
trzoda chlewna	21 300 sztuk
owce	263 sztuk
konie	1 736 sztuk
R a z e m	31 867 sztuk

Wraz z gminą Zawidz miasto i gmina Raciąż wyraźnie dystansują pozostałe w stanie pogłowia, a hodowla trzody chlewnej jest wśród gmin dawnego powiatu najbardziej rozwinięta i decyduje o czołowym miejscu gminy w województwie.

Przy analizie sołectw miasta i gminy najwyższe wskaźniki osiągnęły w 1974 roku wioski:

1. Jeżewo Wesel — 397 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
2. Kossobudy — 286,4 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
3. Sierakowo — 267 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
4. Gospodarstwo Raciąż — 230 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
a najniższe:
 1. Budy Kraszewskie — 93 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
 2. Kocięcín — 95,4 sztuk na 100 ha użytków rolnych.

Duże dysproporcje istnieją także w obsadzie na 100 ha użytków rolnych bydła. Najwyższe wskaźniki osiągnęły sołectwa:

1. Zychowo — 97,7 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
2. Kossobudy — 92,8 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
najniższe:
 1. Komunin Stary — 31,3 sztuk na 100 ha użytków rolnych,
 2. Grzybówo — 43,4 sztuk na 100 ha użytków rolnych.

Wysokie pozycje wsi Kossobudy są między innymi uwarunkowane dobrymi warunkami naturalnymi — dużo łąk i pastwisk (hodowla bydła) i wysoki wskaźnik gleb dobrych (hodowla trzody). Wybitnie niska pozycja sołectw Komunin Stary i Grzybówo jest w pewien sposób usprawiedliwiona małą ilością dobrych użytków zielonych i bardzo słabymi glebami, które to warunki nie sprzyjają hodowli bydła. Cechą stanu pogłowia bydła w mieście i gminie jest szczególnie duży udział w ogólnym stanie 4 633 sztuki na 8 568 czyli aż 54,3%. Wskaźnik ten jest typowy dla całej Polski i świadczy o tym, iż brak jest tu wyraźnego ukierunkowania produkcji hodowlanej, co powinno istnieć w związku z tym, iż znajduje się w Raciążu zakład, który czeka na ukierunkowanie hodowli na typ mleczny, a jest nim **Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska**.

Raciąż (miasto i gmina) nie wyróżnia się w skupie 4 zbóż, ale wraz z czterema gminami dawnego powiatu był w czołowej grupie 36 gmin dawnego województwa warszawskiego. Wyróżnia się jednak i to zdecydowanie w skupie tak ogólnym jak i w przeliczeniu na 1 ha użytków bądź gruntów ornych. Ta zdecydowa-

na przewaga jest szczególna w skupie żywa wieprzowego. Gmina dystansuje drugą w kolejności gminę Gozdowo o 85 kg, tj. o około 53%. Tak samo wraz z gminą Szczutowo wyprzedza wyraźnie pozostałe gminy w skupie mleka o około 180—200 litrów, tj. 40—45%, z wyjątkiem gminy Zawidz, gdzie dystans jest nieco mniejszy. Stąd też pozycja terenu miasta i gminy Raciąż jest bardzo wysoka.

Ogólny wniosek — miasto i gmina prowadzi typ gospodarki wysokotowarowej o szczególnie dużej produkcji na sprzedaż, co wyraźnie podkreślają dane statystyczne.

Polityka rolna i perspektywy rozwoju

Głównym założeniem polityki rolnej jest zwiększenie produkcji rolnej na drodze intensyfikacji i zmiany niekorzystnej struktury upraw, co podniesie średnie plony 4 zbóż w mieście i gminie. Ten zwiększony obszar upraw roślin planuje się uzyskać kosztem zmniejszenia głównie terenów zajętych pod żyto i owies. Zmiany te głównie mają być w sołectwach obszarów północnych i południowo-zachodnich. Uzyskanie takiej struktury będzie jednym z czynników wzrostu produkcji roślinnej i zwierzęcej. Zadania w zwiększeniu upraw pszenicy, jęczmienia, rzepaku są duże i trzeba przełamać miejscową tradycję, aby w miarę możliwości cały areał gleb średnich i dobrych (a mamy ich 4 223 ha, co stanowi 42,7% użytków rolnych) przeznaczyć pod ich uprawę. Służba rolna przeprowadzi rozmowy z rolnikami, którzy mają warunki dla tych upraw, udziela im pomocy w nabyciu odpowiedniej ilości nasion oraz instrukcji dotyczących wapnowania, intensywnego nawożenia, uprawy i pielęgnacji.

Aby zintensyfikować gospodarkę należy stosować duże ilości nawozów, a zużycie tych na terenie miasta i gminy jest małe. Planuje się po przeprowadzeniu akcji przekonywującej rolników do ich stosowania zwiększyć zużycie do około 185 kg NPK w czystym składniku na 1 ha i systematycznie wskaźnik ten szybko podnosić, aby zrównać się ze wskaźnikiem średnim dla Polski. Rolnicy nie rozumiejący intensyfikacji poprzez wzrost nawożenia i nie stosujący nawozów sztucznych, podlegają przymusowi administracyjnemu, aby wykupić nawozy poprzez nakładanie na nich grzywny, a gdy ich gospodarstwa są w stadium upadku Urząd Miasta i Gminy podejmuje w stosunku do nich decyzje co do dalszych losów tych gospodarstw.

W mieście i gminie zwrócono także uwagę na propagowanie mało popularnej hodowli owiec. Stan ten ma ulec znacznej poprawie. Plonowano wzrost pogłowia o 82%, ze stanu 263 sztuki w czerwcu 1974 roku na stan 446 w 1975 roku.

Zakładany plan wzrostu produkcji zwierzęcej realizujemy poprzez stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju hodowli kładąc główny nacisk na rozwój gospodarstw specjalistycznych, kooperację, rozwój ośrodków kółek rolniczych oraz zespołów hodowlanych, rozszerzenie letniego wypasu bydła i sezonowego tuczu trzody.

Zakładano utworzenie w 1975 r. wg. dotychczasowych kryteriów ogółem 300 gospodarstw specjalistycznych w tym:

— w produkcji żywca	— 55 gospodarstw
— w produkcji prosiąt	— 80 „
— w produkcji żywca wołowego i cieląt	— 110 „
— w produkcji mleka	— 55 „

Za gospodarstwa specjalistyczne uważamy takie które:

- w produkcji mleka osiągnęły 2 000 litrów z 1 ha użytków rolnych
- w produkcji żywca wołowego 2 sztuki z 1 ha użytków rolnych
- w produkcji prosiąt 5 sztuk macior
- w produkcji tuczników 6 sztuk z 1 ha użytków rolnych.

Gospodarstwa te otrzymały karty gospodarstw specjalistycznych. Przyjmujemy, że gospodarstwa te winny być zaopatrzone we własne pasze w 75%, a tylko pozostałe 25% z zakupu. Gminna Spółdzielnia zaopatrzy rolników w 100% w koncentraty wysokobiałkowe i dodatki mineralne jak: Prowist, Bowitan, Suwitan, Mieszanka MM i inne. Rolnicy ci w pierwszej kolejności będą otrzymywać potrzebne pasze, a jeśli rolnik będzie ich potrzebował co najmniej 3 tony, to dla dwóch rolników GS dostarczać będzie 6 ton bezpłatnie do zagród. Gminna Służba Rolna wspólnie z instruktorami Rolniczego Rejonu Zakładu Doświadczalnego w Poświętnem zwiększy opiekę nad tymi gospodarstwami. Służba rolna będzie na bieżąco dokonywała analizy tych gospodarstw. Dla budujących się rolników specjalistycznych Naczelnik Miasta i Gminy poprzez Gminną Spółdzielnię zabezpieczy materiały budowlane w ilości koniecznej, POM w Sierpcu umożliwi nabycie i zainstalowanie urządzeń do małej mechanizacji. Lecznica Zwierząt w Raciążu będzie prowadziła stały nadzór oraz zapewni dostateczną ilość szczepionek i surowic. Gminna Spółdzielnia także w miarę możliwości zapewni odbiór zwierząt rzeźnych bezpośrednio z zagród przy jednorazowej dostawie minimum 10 tuczników. Dla zabezpieczenia hodowli potrzebny jest materiał wyjściowy, którego rozproszaniem i zabezpieczeniem zajmują się SKR i Służba Rolna.

Zabezpieczenie podstawowej bazy paszowej głównie sianokiszzonek, roślin pastewnych będzie własne. Służba Rolna będzie czuwać, aby siano zostało w terminie zebrane, a nadające się rośliny lub ich elementy zakiszone. Aby zwiększyć bazę paszową miasta i gminy, Gminna Spółdzielnia pobuduje i uruchomi mieszalnię pasz. Instalować się też będzie wentylatory do suszenia siana, budować nowe silosy, zakładać nowe kwaterowe pastwiska.

Plan perspektywiczny

Ogólny plan perspektywiczny na rok 1980 przewiduje na tyle podnieść poziom rolnictwa w mieście i gminie, aby osiągnąć średnio 35 q z 1 ha czterech zbóż, ponad 450 q z 1 ha buraka

ka cukrowego i 260 q ziemniaków, czyli osiągnąć wskaźniki przekraczające średnie płony w Polsce. Zmiana w strukturze zasiewów ma być taka, aby na znacznej części ziem użytkowanych rolniczo dominowały uprawy najbardziej ekonomiczne jak: pszenica, jęczmień, buraki, rośliny pastewne i przemysłowe.

Władze miasta i gminy na bazie zaplanowanego wyraźnie wzrostu poziomu rolnictwa, a co za tym idzie produkcji, pragną jeszcze bardziej zintensyfikować hodowlę, aby osiągnęła ona stan w pogłowie:

- trzody chlewnej 35-35 tys. sztuk
- bydła 12—13 tys. sztuk
- owiec 800 sztuk.

Umożliwienie rolnikom kupna traktorów, które zaczną stanowić główną siłę energetyczną w gospodarstwie powinno przyczynić się do zmniejszenia pogłowia koni, których liczba utrzymuje się na tym samym poziomie.

Tak w mieście jak i na terenie gminy ze względu na peryferyjne położenie w stosunku do obszarów surowcowych Polski nie rozwinął się przemysł ciężki, a znajdują się tu tylko zakłady typu przemysłu terenowego oraz jeden zakład przemysłu spożywczego o szczególnie dużym oddziaływaniu na gospodarkę rolną, jakim jest proszkownia w Raciążu. Jednak rozwój pozarolniczych zakładów produkcyjnych, szczególnie w samym mieście, jest niewystarczający, głównie gdy chodzi o zakłady mogące zatrudnić kobiety. Ten stan rzeczy powoduje dwie ujemne strony naszego życia społecznego:

- a) z terenu miasta i gminy około 400 osób dojeżdża do pracy do pobliskich miast jak na przykład do Sierpca, Płocka, Płońska, Ciechanowa, Nasielska, a nawet aż do Warszawy. Największy udział dojeżdżających mają wsie położone przy linii kolejowej, która przyczynia się do zlikwidowania w nich dużej nadwyżki osób nie pracujących.
- b) zaznacza się duży współczynnik ludności zawodowo biernej. Z danych statystycznych dla samego Raciąża wynika, że odliczając gospodynie domowe (które również do ludności zawodowo biernej są zaliczane) w wieku powyżej 18 lat nie pracuje zawodowo około 150—200 osób.

Fakty te powodują stały, dość spory odpływ dorosłej młodzieży „w poszukiwaniu pracy” w inne rejony Polski, głównie na Śląsk.

Ogólna charakterystyka głównych zakładów produkcyjnych i usługowych

Największym zakładem pracy jest poza Proszkownią, której charakter i profil produkcji został omówiony w osobnym opracowaniu tego numeru, Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Raciążu. Zatrudnia ona 319 pracowników (1974 r.). Powstała w 1945 roku a jej obroty i zysk rosły systematycznie, szczególnie dynamicznie od 1970 roku.

Gminna Spółdzielnia posiada bazę w Raciążu i filię w Siemiątkowie. Na bazie urządzonej i ogrodzonej znajdują się nowe punkty skupu zboża (magazyn zbożowy), żywca (nowa buchta) oraz sezonowe punkty skupu ziemniaków i buraków cukrowych (kantorki i wagi wozowe). Zaopatrzenie w artykuły do produkcji rolnej jest realizowane dzięki nowym magazynom nawozowym, paszowym i środkom ochrony roślin. Wielkość ich jest wystarczająca, a stan techniczny dobry.

Gminna Spółdzielnia posiada 89 detalicznych punktów sprzedaży, w tym w Raciążu 37, oraz 15 punktów skupu i magazynów, w tym 6 w mieście. Jest ona właścicielem następujących ważniejszych zakładów usługowych: restauracji „Raciążanka” w Raciążu, wydającej około 500 posiłków dziennie, dwu punktów: w Koziębrodach i Uniecku wydających ok. 150 posiłków, masarni — zakładu powstałego już przed II wojną światową w 1935 roku, a od 1950 roku działającej przy GS. Po jej rozbudowie w latach 1960—1969 przerób tego zatrudniającego 6 osób zakładu wynosi 4 do 5 ton dziennie, piekarni — wybudowanej w 1969 roku w Raciążu o wydajności do 6 ton pieczywa, punktu usług radiotelewizyjnych w Raciążu, dwu zakładów usług instalacyjno-elektrycznych w Raciążu i Koziębrodach, zakładu usług sprzętu pożarniczego w Koziębrodach, prowadzącego naprawę i konserwację sprzętu także na terenie sąsiednich gmin, tartaku w Raciążu o możliwości przerobu 10 m³ drzewa, dwóch punktów fryzjerskich, jednego punktu zegarmistrzowskiego, dwu punktów malarskich w Raciążu, dwu punktów usług szklarskich zlokalizowanych przy sklepach żelaznych w Uniecku i Koziębrodach, jednego punktu usług kowalskich w Raciążu. Dysponując 14 ciągnikami i 28 przyczepami spółdzielnia prowadzi wszelkiego rodzaju usługi transportowe dla rolnictwa. Zakres inwencji zakładu był w ostatnich trzech latach bardzo duży. Między innymi odnowiono, zmodernizowano lub rozbudowano 26 sklepów na terenie gminy, przeprowadzono modernizację restauracji „Raciążanka”, wybudowano magazyn zbożowy w Uniecku, wybudowano nowe sklepy w Jeżowie i Gutkowie w celu poprawienia warunków socjalno-bytowych pracowników przystąpiono do rozbudowy i modernizacji budynku biurowego.

Najbliższe plany Gminnej Spółdzielni obejmują: budowę mieszalni pasz treściwych, budowę wytwórni wód gazowych, budowę powilonu meblowego o pow. 900 m², budowę składu materiałów budowlanych o pow. 500 m², utwardzenie placu składowania złomu o pow. 560 m², budowę składu nawozowego o pow. 564 m², budowę restauracji wraz z hotelem, budowę magazynu nawozowego w Uniecku o pow. 720 m².

Zakłady Młynarskie w Raciążu

W skład zakładów wchodzi dwa młyny o dobowej zdolności przemiałowej żyta lub pszenicy łącznie ponad 110 ton. Młyny te, wybudowane

jeszcze w latach 1909 i 1922, początkowo stanowiły własność prywatną. Od roku 1945 właścicielami były różne przedsiębiorstwa, a ostatnio do chwili obecnej Zjednoczenie Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego „PZZ” Zakłady Młynarskie w Raciążu. Początkowo o mocno zniszczonym i przestarzałym parku maszynowym, zakłady posiadały niewielką moc przerobową (30—40 ton w latach pięćdziesiątych). Przebudowa i modernizacja zakładów, nowe rozwiązania techniczne i technologiczne, budowa i rozbudowa nowych pomieszczeń na produkty gotowe, spowodowały nie tylko wzrost produkcji, ale i jakości przerabianego zboża, jak również i poprawienie warunków socjalnych i bezpieczeństwa pracy w zakładzie. Szczególny wkład na przestrzeni 20 lat w rozbudowie to zasługa załogi. Na aktualną liczbę 58 zatrudnionych aż 48 ma staż pracy ponad 10 lat, a 24 pracowników ponad 20 lat. Najbardziej zasłużeni, o stażu ponad 30 lat pracy, zostali wyróżnieni odznaczeniami, a do szczególnie oddanych zakładowi należą: Kazimierz Ziółkowski odznaczony odznaką „Przodownika Pracy i „Racjonalizatora Produkcji”, Kazimierz Brzeziński, Teodor Łaniewski, Czesław Kopciński, Stanisław Wiejski, Jan Kolasiak, Henryk Talaśka itd.

Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Raciążu

Spółdzielnia powstała 1 stycznia 1974 r. z połączenia Międzykółkowych Baz Maszynowych i Kółek Rolniczych w Krajkowie, Koziębrodach, Szczepkowie, Uniecku z działalnością mechaniczną z terenu gminy (bez wsi Kossobudy) w oparciu o bazę naprawczą byłej filii POM. Prowadzi ona działalność w zakresie usług mechanicznych oraz polowych, transportu, chemizacji rolnictwa, napraw sprzętu rolniczego. W przyszłości będzie świadczyć usługi remontowo-budowlane. Obecnie SKR zajmuje się także obróbką ziemi otrzymanej za zadłużenie lub z tytułów renty dla indywidualnych rolników. Bliższe plany SKR-u obejmują szczególnie dalsze umaszynowanie, głównie pozyskanie większej ilości kombajnów, oraz rozwój hodowli, głównie trzody chlewnej (symptomy wyraźnego wzrostu hodowli są już widoczne) poprzez budowę nowych, stałych dla niej pomieszczeń w Kraszewie Czubakach na 2 000 sztuk, Krajkowie na 200 macior, budowę cieletnika na 300 cieląt i 2 jałowników po 200 sztuk w Łempinie. Zakład ma również pobudować mieszalnię pasz i magazyn w Łempinie oraz w tej samej miejscowości studnię głębinową. Zamierza się również budowę budynku na 8 rodzin.

Samodzielny Oddział Wykonawstwa Inwestycyjnego

Uchwałą Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Raciążu w dniu 2 stycznia 1969 r. był Zakład Produkcyjno-Usługowy w Raciążu został przekazany Zakładowi Energetycznemu w Płocku. Na bazie przekazanego zakładu z tym samym dniem zostały utworzone w Raciążu:

Terenowa Grupa Robót Budowlanych w oparciu o pracowników byłego działu budowlanego i Warsztaty Produkcji Pomocniczej w oparciu o pracowników działu ślusarskiego podległe bezpośrednio kierownictwu Samodzielnego Oddziału Wykonawstwa Inwestycyjnego Nr 5 w Płocku.

Obie te grupy wykonawstwa opierają swą działalność produkcyjną i usługową na miesięcznych i kwartalnych planach. Warsztaty Produkcji Pomocniczej wykonują konstrukcje stalowe różnych typów, a także sprzęt sieciowy jak: szafki rozdzielcze, odłączniki itp. dla takich odbiorców jak: SOWI nr 1 Pruszków, SOWI nr 3 Łódź-Województwo, SOWI nr 5 Płock, SOWI nr 6 Białystok, Zakład Energetyczny Płock, Zakład Energetyczny Warszawa — Miasto oraz wielu innych jednostek państwowych resortu Energetyki.

Terenowa Grupa Robót Budowlanych wykonuje prace remontowe i inwestycyjne dla różnych placówek podległych Zakładowi Energetycznemu w Płocku.

Grupa Budowlana w Raciążu na 1975 rok miała plan 4380 000 zł, podczas gdy w 1969 roku wartość prac wyniosła 1324 000 zł. Aktualnie obie grupy zatrudniają łącznie 60 pracowników fizycznych i 8 umysłowych.

W okresie swego pięcioletniego istnienia zakłady przeprowadziły modernizację i remont kapitalny budynku warsztatowego, w którym wykonana została instalacja centralnego ogrzewania oraz niezbędne podłączenia do ciepłej i zimnej wody. W budynku tym urządzono stołówkę do spożywania śniadań, pomieszczenie dla łaźni, szatni i innych pomieszczeń socjalnych i sanitarnych.

Na terenie zakładu zostaną utwardzone drogi i uporządkowane tereny zielone. W drugim etapie rozbudowy na przylegającym, wykupionym terenie rozpocznie się budowa hali o konstrukcji stalowej, przeznaczonej do montażu produkowanych tu słupów energetycznych dla linii wysokiego napięcia. Ponadto na terenie tym planuje się wybudowanie magazynu materiałów budowlanych, utwardzenie drogi, uporządkowanie terenów zielonych, co w znacznym stopniu wpłynie na poprawę warunków pracy załogi i wygląd zewnętrzny użytkowanych placów. Zbudowano tu również i oddano do użytku budynek mieszkalny dla 12 rodzin o stosunkowo wysokim standardzie wyposażenia.

Perspektywicznie przewiduje się zlokalizowanie nowych zakładów do produkcji konstrukcji energetycznych na terenie Raciąża, które wg. założeń produkowałyby 60 tysięcy ton wyrobów rocznie i zatrudniały ponad 1500 osób.

Potrzeby w zakresie produkcji konstrukcji liniowych i stacyjnych stale wzrastają z uwagi na intensywny rozwój wykonawstwa własnego Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Centralnego. W tej sytuacji usprawiedliwiona, a nawet wręcz konieczna, jest rozbudowa warsztatu mechanicznego i zaplecza budowlanego w celu zwiększenia mocy przerobowej.

Zakłady Usługowe w Raciążu

Zakłady Usługowe kontynuują swą działalność na bazie Spółdzielni Pracy Branży Skórzanej im. Janka Krasickiego, powstałej 1 stycznia 1951 roku, której założycielem byli szewcy miasta, a pierwszym prezesem został Czesław Głażewski.

Spółdzielnia ta została w 1966 roku zlikwidowana po włączeniu do aktualnego właściciela PSPUW w Sierpcu i powstały różne Zakłady Usługowe jak: dwa punkty naprawy obuwia, jeden szklarski, dwa fryzjerskie, Zakład Wulkanizacyjny, Zakład Prefabrykatów Budowlanych oraz Grupa Budowlano-Remontowa.

Działalność Spółdzielni na terenie Raciąża ma już sporą tradycję, gdyż jeszcze przed 1950 rokiem działała Spółdzielnia Fryzjerska, 1964 r. Krawiecki Zakład Chałupniczy i Punkt Pralni-czy, a w 1973 roku powstał Zakład Malowania Zabawek.

Główna produkcja Zakładu Prefabrykatów Budowlanych to pustaki żużło-betonowe oraz elementy drogowe. Zakład Wulkanizacyjny prowadzi usługi dla instytucji i ludności w zakresie napraw opon i dętek, produkuje wypryski gumowe jak: oponki do wózków dziecięcych, ochraniacze na krzesła, deski sedesowe i inne. Grupa Remontowo-Budowlana buduje różne obiekty jak np: zlewnie mleka, domy nauczyciela i inne budowle oraz prowadzi remonty na terenie powiatu sierpeckiego.

W zakładach Usługowych znalazło pracę wiele kobiet przy takich pracach jak malowanie figurek z plastyku i szyciu odzieży, fartuchów itp. Oprócz tej działalności Zakłady Usługowe, co sugeruje sama nazwa, prowadzą wszelkiego rodzaju inne usługi dla ludności w zakresie: napraw obuwia, fryzjerstwa damsko-męskiego, szklenia okien, usług pralniczych i drobnych usług ślusarsko-spawalniczych.

Herbapol

Drobnym zakładem o charakterze skupowym są Warszawskie Zakłady Zielarskie „Herbapol” Oddział Strachówko k/Płońska, Punkt Skupu Ziół w Raciążu. Skupuje on ziola z terenu Raciąża i gminy.

O podobnym charakterze jest Punkt Skupu „Witamina” w Raciążu przy Spółdzielni Ogrodniczej w Mławie, prowadzący skup warzyw i owoców.

Osiągnięcia w budownictwie

W tej dziedzinie działalności mamy duże zaniebdania. Nadal skromne są jednak postępy w budownictwie mieszkaniowym, co stwarza w Raciążu szczególne problemy mieszkaniowe przyczyniając się do tego, iż szereg osób rezygnuje z perspektywy związania się na dłużej z miejscowością. W okresie XXX-lecia Polski Ludowej wybudowano i oddano do użytku: 2 bloki przy Placu A. Mickiewicza, Warszawskiej, 3 bloki przy ul. 19 Stycznia, blok przy

ul. Błonie, przy ul. Kilińskiego, blok Samodzielnego Oddziału Wykonawstwa Inwestycyjnego przy ul. Kilińskiego i adaptowano blok przy ul. Warszawskiej (po dawnym młynie) oraz 6 domów Nauczycielskich, dwa bloki przy Placu Mickiewicza przeznaczone na 96 rodzin. Mieszkania już istniejące i te po oddaniu dwu bloków przy Placu Mickiewicza to kropla w ogromnym morzu potrzeb mieszkaniowych miasteczka.

W budownictwie niemieszkaniowym wybudowano budynek Szkoły Podstawowej, Liceum Ogólnokształcące, Technikum Ekonomicznego, budynek administracyjno-socjalny SOWI, Dom Kultury, Lecznicę Zwierząt, od podstaw całą bazę Gminnej Spółdzielni w Raciążu, Ośrodek Zdrowia, Dom Kultury, Remizę strażacką, w terenie bazę GS w Uniecku od podstaw, Koziebrodach na bazie dawnych budynków majątku, 2 magazyny zbożowe i magazyny do składania artykułów spożywczych, 5 nowych szkół LO Raciąż, Kraszewo, Gaczuły, Kraszewo Czubaki, Budy Kraszewskie i Jezewo Wesel, nowe bazy SKR w Koziebrodach, Uniecku, Kraszewie Czubakach, Szczepkowie i Krajkowie.

W stadium budowy jest aktualnie budynek Banku Spółdzielczego w Raciążu, wykonywany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych w Płońsku, agronomówka w Raciążu, stawiana przez Spółdzielnię Wielobranżową, a w rozbudowie budynki biurowe GS.

Sz szczególnie cieszy fakt budowy za Raciążem przy drodze do Płocka stacji benzynowej przez Krakowskie Przedsiębiorstwo CPN, gdyż dotychczas zaopatrzenie w paliwa płynne można

było dokonać w oddalonym o 10 km Drobinie i to nie wszystkich rodzajów lub aż w Sierpcu.

Perspektywy ogólne

W założeniach perspektywicznych zwróci się uwagę na mankamenty strony mieszkaniowej, budowę nowych budynków dla instytucji, gdyż obecnie są niefunkcjonalne i budynków użyteczności publicznej:

- a) na miejscu starego zakładu OSM — zakład elementów budowlanych,
- b) budowa bloków spółdzielczych po 1977 roku w rejonie ul. Zawoda,
- c) do 1977 roku budowa dwóch bloków po 30 rodzin każdy,
- d) budowa bloku awaryjnego przy ul. Mławskiej na 18 rodzin,
- e) w 1975 roku przekazanie 53 działek pod budownictwo jednorodzinne przy ul. Zielonej,
- f) budowa bloków zakładowych SKR, OSM i GS-u,
- g) budowa złołka z przedszkolem na 250 miejsc,
- h) budowa budynku dla UMiG,
- i) rozbudowa Domu Kultury,
- j) budowa Dworca Autobusowego,
- k) w latach 1977-80 Zakład Konstrukcji Stalowych,
- l) ogólne porządkowanie miasta przez wyburzenie starych budynków,
- l) budowa szaletu miejskiego.

Założenia i plany nasze są obiecujące. Wspólną rzetelną pracą będziemy się starać, aby zostały zrealizowane.

RYSZARD GÓRECKI

Inwestycja XXX-lecia Proszkownia mleka w Raciążu

Wśród wielu inwestycji 30-lecia PRL zrealizowanych na terenie powiatu sierpeckiego, jedną z nich jest nowy Zakład Mleczarski w Raciążu. Budowę Zakładu rozpoczęto 1 kwietnia 1970 roku. Cykl budowy trwał 34 miesiące, a wysokość nakładów wyniosła 141 milionów złotych.

Zlokalizowanie nowego Zakładu w Raciążu było celowe z uwagi na 50% wzrost skupu mleka w okresie ostatnich trzech lat jak również położenie geograficzne w stosunku do sąsiednich Spółdzielni takich jak Płońsk, Płock, Sierpc.

Polityka rolna zapoczątkowana Uchwałami VIII Plenum KC PZPR, oraz VI Zjazdu PZPR spowodowały gwałtowny rozwój hodowli, a tym samym i produkcji mleka. Istniejące zdolności przerobowe w starym Zakładzie mimo przeprowadzonej modernizacji okazały się niewystarczające.

Nowo wybudowany Zakład Mleczarski został wyposażony w nowoczesne urządzenia produkcji francuskiej do ciągłej produkcji masła, dwa duńskie tankosilosy o pojemności po 63 tys. ltr. każdy, aparaturę pomiarowo-kontrolną i do termicznej obróbki surowca produkcji NRD, zaś proszkownia została wyposażona w trzy wieże typu C Fabryki Aparatury Mleczarskiej w Warszawie.

Bazę surowcową dla Zakładu stanowi własny surowiec w wysokości 60%, a pozostała ilość pochodzi z zakupu z sąsiednich Spółdzielni. W 1974 roku skupiono łącznie 100 mil. litrów mleka.

Skup własnego surowca jest prowadzony przez 92 punkty skupu mleka i 210 wozaków zatrudnionych na koszt Spółdzielni.

Podstawowymi asortymentami w nowo wybudowanym Zakładzie jest mleko chude w proszku i masło.